

In het gezicht van de haven. — 't Is nog maar een paar jaar geleden, 27 Oct. 1936, toen bij IJmuiden de Scheveningsche logger 68 verging, waarbij vier leden van de bemanning den dood in de golven vonden. De achterblijvende, diep bedroefde familie-leden werden door Koningin Wilhelmina zelf vertroost, door hen te wijzen op den God aller vertroosting. — Zondagmiddag jl., 9 October, is Scheveningen door een nieuwe ramp getroffen. De Schev. 102 werd door een fellen storm tegen de Noorderpier van de Scheveningsche haven geworpen en wrak geslagen. Van de bemanning, die uit veertien koppen bestond, kwamen er drie om. In het gezicht van de haven en toch niet gered! Wij voelen mee met de treurende, en hebben woorden van bemoediging aan hen gezonden, hun en de geredden wijzende op de prediking van dezen storm.

Dr BENESJ EXIT

Het verhaal gaat, dat Hitler, toen hij groote troepenafdeelingen mobiliseeren liet voor zijn „manoeuvres,” een meningsverschil kreeg met zijn generaals. Dezen zouden bevreesd zijn geweest, dat het Hitler te doen was, om oorlog te voeren, hetgeen met kracht door hem werd ontkend. En hij zou bij die gelegenheid gezegd hebben, dat men hem zijn gang maar moest laten gaan en dat men dan zou zien, hoe hij Benesj er uit manoeuvreerde, zooals hij het eenige maanden geleden ook Schussnigg had gedaan. Als het verhaal juist is, kan men zeggen, dat Hitlers politiek ten volle is gelukt, want Benesj, de president van de Tsjecho-Slowaaksche republiek, is inderdaad afgetreden.

***

Het is een tragisch gebeuren met Tsjecho-Slowakije. Er is van historisch standpunt heel veel aan te merken op de stichting van dezen Staat. De overwinnaars van 1918 hebben hem gesticht uit de resten van de uiteengevallen Donau-monarchie en met het doel een sterken Staat op Duitschlands Oostflank te scheppen. Krachtens zijn historisch ontstaan moest deze Staat wel de vijand van Duitschland zijn.

Masaryk, de eerste president en zijn bekwame helper Eduard Benesj werden op die wijze meer of min tegen hun zin de krachtigste paladijnen van het onrechtvaardige vredesverdrag. Het werd, nu eenmaal hun Staat er was, een kwestie van te zijn of niet te zijn. Bleef Duitschland zwak en hulpeloos, dan kon hun Staat zich handhaven; kwam Duitschland eenmaal weer tot macht, dan werd de hunne met ontbinding bedreigd. Dat was voor ieder, die de dingen objectief beziet, een axioma, maar de vroegere geallieerden hebben dit blijkbaar niet gezien. Ze handelden er tenminste niet naar. Maar wel toonden zij reeds heel spoedig niet zonder vrees te zijn voor de mogelijkheden van een herlevend Duitschland en zij steunden Benesj in zijn streven naar een bondgenootschap van kleine successiestaten, de Kleine entente, die eigenlijk niets anders bedoelde dan het vasthouden van het eenmaal verkregen

bezit. Zijnerzijds sloot Tsjecho-Slowakije nóg meer van die verzekerings-tractaten; zoowel met Frankrijk als met Rusland verbond het zich.

***

Wanneer men de zaak zoo beziet, kan het geen verwondering baren, dat Benesj nu van het politieke tooneel verdwenen is. De groei der totalitaire Staten heeft stuk voor stuk al die bondgenootschappen krachteloos gemaakt; ze hadden zich overleefd. De Staten van Oost-Europa gingen zich al sterker op Duitschland oriënteren en naar die mate zakte het Fransche prestige in. Rondom Tsjecho-Slowakije leefden Staten, die op het nieuwe paard gingen wedden; die van Duitschlands herstel ook herstel van eigen grieven verwachtten. En toen Duitschland het Sudeten-gebied opeischte, eischten en Polen en Hongaren de hun toekomstige gebieden op. Waartoe dat geleid heeft, hebben we gezien: van Tsjecho-Slowakije is niet veel meer overgebleven.

De woede der Tsjechen tegenover het hun ontrouw geworden Frankrijk, te welks behoefte hun Staat voornamelijk was gesticht, te welks behoefte de jonge republiek zich geducht naar de zijde van Duitschland versterkt had, is onbeschrijfelijk geweest. Te Praag moet men niets meer van Frankrijk hebben en men staat gereed, zich nu maar met huid en haar aan de Duitsche politiek over te leveren. Het spreekt vanzelf, dat een zoodanige koerswijziging in de politiek

met zich meebracht de noodzakelijkheid voor Benesj van aftreden. Hij is eenmaal de incarnatie van de noodlottig gebleken politiek en hij heeft de les uit de gebeurtenissen getrokken: hij trad af. Maar zelfs in zijn laatste radiorede tot het volk, is hij de waardige Staatsman gebleven, die op het matelooze Duitsche geschied tegen zijn persoon, nooit ook maar met één minderwaardig woord geantwoord heeft. Dit kan niet anders dan eerbied

inboezemen ten aanzien van dezen man, ook al gevoelde men bezwaren tegen zijn politiek.

* * *

Benesj is een staatsman geweest, wiens groote kwaliteiten gegroeid zijn met de beteekenis van de zaak, waarvoor hij streed. In dien strijd is hij een groot man geworden, wiens liefde voor zijn land buiten allen twijfel moet worden gesteld.

Hij is, net als Masaryk dit was, een zoon van eenvoudige menschen, maar hij was veel jonger dan zijn leider, wiens leerling hij trouwens was. Deze man met een twintigjarigen dienst als internationaal politicus van groot formaat, is nog maar vier-en-vijftig jaar, maar welk een staat van dienst heeft hij!

Toen de oorlog uitbrak, was hij professor aan de handelshoogeschool te Praag, waar hij tevoren gestudeerd had, evenals te Parijs en elders. Masaryk was zijn leermeester geweest en zij wisten van elkaar, hoezeer zij, beiden zonen van Tsjechische boeren, hun Tsjechische vaderland lief hadden; vervuld waren van de begeerte, dat het eens geheel bevrijd zou zijn. En beiden waren ook menschen van geloof en onwrikbaren wil, opgevoed als zij waren door het voor beiden aanvankelijk harde leven. Wie in de dagen, dat Benesj te Parijs aan de Sorbonne studeerde, den eenvoudigen jongen man in zijn armelijke kamer bezocht zou hebben, zou hem daar aan den arbeid hebben gezien voor de pers of in gezelschap van leerlingen. Zijn vader, de eenvoudige boer, vader van tien kinderen, had aan zijn jongste gezegd, dat hij op eigen beenen moest staan om te leeren hoe de zelf verdiende boterham smaakte; te Parijs stond hij op eigen beenen, maar hoe heeft hij moeten ploeteren, om dit te kunnen doen. Als hij maar eens leeraar zou zijn in zijn land, dan zou hij het wat gemakkelijker krijgen.

Gemakkelijker kreeg hij het ook, maar niet voor lang. Want na enkele jaren brak de wereldoorlog uit en voelde hij zich voor de vraag gesteld, hoe hij iets zou kunnen doen, om gebruik makend van de omstandigheden, zijn vaderland vrij te krijgen van de gehate Habsburgers. Een ontmoeting met zijn ouden leermeester Masaryk, op straat, bracht hem en ook Masaryk het licht: van stonde af aan zouden ze er voor buiten de grenzen gaan werken.

Dat wil zeggen: Masaryk zou naar de landen der geallieerden gaan; Benesj zou te Praag het bevrijdingswerk organiseren, zolang hij daar althans blijven kon. Lang heeft dit niet geduurd, want de politie hield hem in het oog. Nooit zou Benesj zijn woning binnen gaan zonder gelet te hebben op een afgesproken teeken van zijn vrouw, de Tsjechische pianiste Hanna Vltsjek, die hij te Parijs had leeren kennen en die lief en leed met haar man gedeeld heeft, zelfs twee jaar gevangen heeft gezeten voor de Tsjechische zaak. Stelde het teeken hem gerust, dan ging hij zijn woning binnen.

Maar op zekeren dag merkte hij, dat alles ontdekt was en dat hij vluchten moest. Zelf heeft hij daarvan verhaald in zijn memoires: „Stilletjes ben ik van huis gegaan. Ik beloofde mijn vrouw binnen ten hoogste twee jaar terug te komen; ik bereidde haar voor op een moeilijken tijd, op plagerijen door de politie, op verhooren, op gevangenis misschien.” Zoo reisde hij in alle stilte weg. „Was het” — zoo vroeg hij zich af — „een sprong in het duister of naar een nieuw leven?”

Aanvankelijk moest het alleen een sprong in het duister zijn. In de buurt van Asch kroop hij, vermomd, door het kreupelhout de grens over. Via München ging hij naar Zwitserland, waar hij eenige dagen later Masaryk de hand drukte. Het zwerversleven van Benesj was begonnen. De man, die het boek zou schrijven „Vernietig Oostenrijk-Hongarije,” was het werk dier vernietiging nu buitenslands begonnen. Onder allerlei namen moest hij daartoe leven: Spolny, Belsy, Berger, Novathy, König,.... het zijn er maar enkele. Hier te lande belde hij op 25 December 1915 te Amsterdam aan op de Egelantiersgracht no 7, waar zijn landgenoot de schilder Filla woonde. Toen heette hij weer Leblanc, maar ontpopte zich tegenover den argwa-

nenden Filla, den hem nog onbekenden medestander, als Dr Benesj. Dit bezoek had groote gevolgen: Men herstelde de verbindingen tusschen Masaryk, Dr Benesj en het vaderland, die via Zwitserland niet meer mogelijk bleken. Die ontdekking van de Zwitsersche verbinding bracht mevrouw Benesj in de gevangenis.

* * *

Rusteloos, bij dag en bij nacht in touw, en voortdurend reizende en trekkende, hebben deze twee professoren de stichting van hun vrije republiek voorbereid. Alle knepen van het spionagevak leerde de jongste der twee kennen, de vernuftigste middelen paste hij toe, om zijn correspondentie in onzichtbaar schrift aan de Praagsche adressen te krijgen, waar men ook niet stilzat. Tegelijkertijd moest men propaganda voeren onder de geallieerde volken. Op een kamertje op de vijfde verdieping van een huis in de rue Mazarin zat Benesj heele dagen en groote gedeelten van den nacht achter zijn tweede-hands-schrijfmachine en werkte, werkte.... Langzaam en zeker groeide onder zijn handen de nog onzichtbare Tsjecho-Slowaaksche republiek. En toen de militaire macht der Centralen ineen stortte, in den herfst van 1918, volgde uit Parijs de onafhankelijkheidsverklaring van Tsjecho-Slowakije en brak, even daarna, te Praag de omwenteling uit, waaruit de nieuwe Staat geboren werd. Masaryks en Benesjs levenswerk was voltooid; zij hadden gezegevierd. Maar zij hadden er tevens al dadelijk de kiem der ontbinding ingelegd door de Sudeten-Duitschers in hun staatsverband te dwingen, en al moet men de beweringen over slechte bejegening van de Duitschers door de Tsjechen sterk overdreven achten, zij hebben dien Duitschers niet de positie weten te geven, waarop dezen aanspraak maakten naar het voorbeeld van Zwitserland.

Dat heeft zich, nu Deutschland weer tot macht gekomen is, gewroken, en Benesj is heen moeten gaan. Op 54-jarigen leeftijd ziet hij zijn levenswerk vernietigd. Elk, die dit ziet, heeft deernis met dezen mensch om de tragiek van zijn levenslot.

Maar wie tevens ziet, dat zijn politiek toch steeds gericht is geweest op de handhaving van een onrechtvaardig vredesverdrag, kan slechts zeggen, dat de geschiedenis hier hersteld heeft wat overwinnaars weigerden te herstellen.

Q. A. de R.

Derde serie van het BIJBELSCH PRIJSRAADSEL

Oplösungen in te zenden na het verschijnen van de vijfde serie. Voor de prijzen zie No 3, blz. B 15.